

Posuzování a uvažování

- Hodnocení kvality a důvěryhodnosti – zhodnocení, zda je informace v textu důležitá, aktuální, přesná, objektivní a pravdivá atd. Čtenář musí určit a posoudit zdroj informací, posoudit obsah a formu textu (čili jakým způsobem autor prezentuje informace).
- Uvažování o obsahu a formě – zhodnocení formálních aspektů textu a způsobu, jímž autor vyjadřuje svůj záměr a/nebo názor. Otázky tohoto typu po žácích často požadují, aby využili svých zkušeností a znalostí a porovnávali či stavěli proti sobě různé perspektivy a úhly pohledu.
- Odhalení a zpracování rozporu – určení, zda jsou uvedené texty v souladu nebo v rozporu. Když se jedná o texty, které si odporují, musí být čtenář schopen najít způsob, jak s rozporem naložit. Například úlohy patřící do této kategorie mohou po žácích požadovat, aby zjistili, zda dva autoři sdílí tentýž názor na podstatu problému, nebo aby identifikovali postoj každého z nich. V jiných případech mohou posoudit věrohodnost jednotlivých zdrojů a prokázat, že upřednostňují věrohodné zdroje před méně věrohodnými.

1.1.4 Texty

Texty mohou být klasifikovány na základě čtyř různých kritérií popsaných v koncepčním rámci. Jsou jimi: zdroj, struktura textu a navigace, formát textu a typ textu. Různé druhy textu jsou stručně popsány níže.

Zdroj

- Samostatný text – má jednoho autora či skupinu autorů, byl napsán či publikován v určité době a má jeden název.
- Soubor textů – texty mají různé autory, byly publikovány v různých časech nebo mají různé názvy.

Struktura textu a navigace

- Statické texty – mají jednoduchou strukturu a navigační nástroje se v nich vyskytují jen zřídka; typickým příkladem je jedna či několik stránek textu, které následují po sobě.
- Dynamické texty – mají složitější, nelineární strukturu a navigační nástroje se v nich objevují častěji.

Formát textu

- Souvislé texty – jsou tvořeny větami, které jsou rozčleněny do odstavců.
- Nesouvislé texty – jsou tvořeny seznamy nebo takovými útvary, jako jsou tabulky, grafy, diagramy, reklamy, jízdní řády, katalogy, rejstříky, formuláře atd.
- Smíšené texty – obsahují jak souvislé, tak nesouvislé prvky.

Typ textu

- Popis – typ textu, který podává informace např. o vlastnostech předmětů v prostoru, jejich umístění, vztazích mezi nimi. Typickými otázkami, na které nabízí odpověď, jsou otázky uvozené slovy „co“ a „jaký“. Příkladem popisu může být popis místa v cestopisu, výňatek z katalogu nebo popis funkce určitého zařízení v technickém manuálu. Souvislý text je často doplněn schématem nebo ilustrací.
- Vyprávění – typ textu, který podává informace o průběhu událostí v čase. Ve vyprávění lze obvykle nalézt odpovědi na otázky „kdy“ nebo „v jakém pořadí“. Příkladem může být výzkumná zpráva, novinová zpráva, román, životopis, krátká povídka nebo divadelní hra.
- Výklad – typ textu, který vysvětluje vzájemné vztahy mezi prvky tvořícími smysluplný celek a často podává odpověď na otázku „jak“. Příkladem může být odborná esej, obrázek představující model paměti, graf populačních trendů nebo heslo v internetové encyklopedii.
- Argumentace – typ textu, který se zaměřuje na vztah mezi pojmy či výroky. Argumentační texty často odpovídají na otázku „proč“. Důležitou podkategorií argumentačních textů jsou přesvědčovací a názorové texty, které vyjadřují názory a stanoviska autora. Jako příklady lze uvést dopis vydavateli, reklamu na plakátu, příspěvek v internetovém diskuzním fóru nebo recenzi knihy či filmu.
- Instrukce – typ textu, který obsahuje pokyny. Příkladem může být kuchařský recept, diagram zobrazující postup při poskytování první pomoci nebo manuál k počítačovému programu.